

PROPUNERI PRIVIND MODIFICAREA LEGII NR. 67/2004 PENTRU ALEGEREA AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE

Aceste recomandări, deși specifice Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale trebuie privite în contextul mai larg al unei reforme comprehensive, inclusiv la nivelul legii partidelor politice și al legislației privind finanțarea partidelor și organizarea campaniilor electorale. De asemenea, ne dorim ca elementele ce țin de administrarea procesului electoral să fie congruente și unitare la nivelul tuturor tipurilor de alegeri, pentru asigurarea accesibilității, predictibilității și coerenței procesului electoral.

I. Acces egal pentru diferitele categorii de candidați

Legea trebuie să cuprindă reglementări menite a asigura egalitatea de șanse pentru toate categoriile de participanți la alegerile locale:

1. Candidaturile independente

Pentru a sprijini competiția electorală, cu precădere în localitățile mici, propunem ca un cetățean să poată susține mai mulți candidați pentru a putea astfel asigura șansa ca mai mulți candidați să poată participa la procesul electoral.

Se modifică articolul 49 astfel:

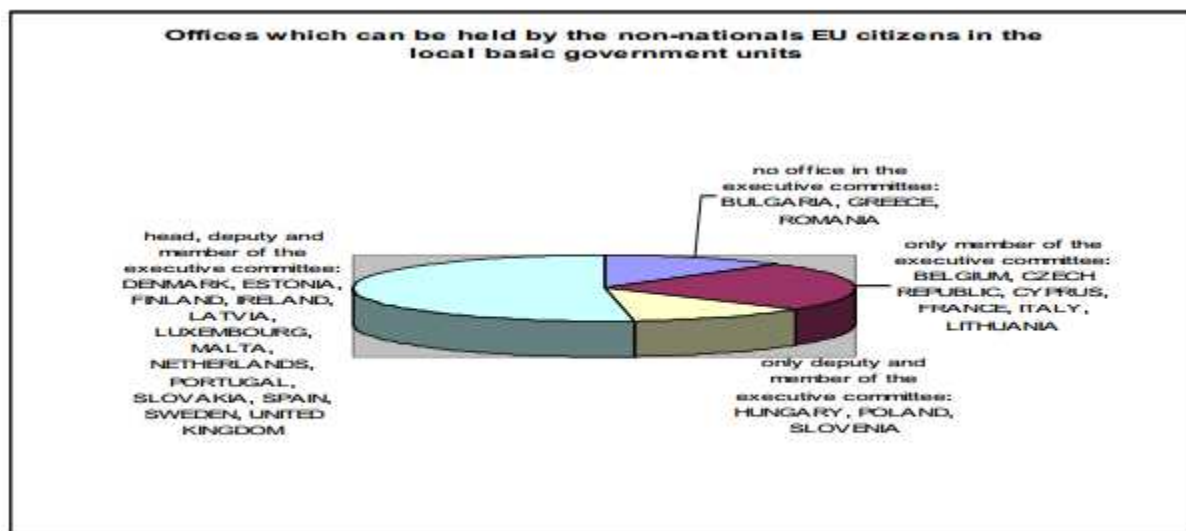
Susținătorii pot fi numai cetățeni români sau cetățeni ai Uniunii Europene cu drept de vot care au domiciliul ori reședința în circumscripția electorală în cauză. Un susținător poate sprijini mai mulți candidați la funcția de consilier local, consilier județean, președinte al consiliului județean și primar

Propunem discutarea publică a introducerii listelor de candidați independenți pentru consiliul local și cel județean – art. 48 (3)

2. Cetățeni comunitari (din alte state membre UE)

În această privință, legea prevede la Art. 4¹. (2) că "Cetățenii Uniunii Europene au dreptul de a fi aleși numai în funcția de consilier local și consilier județean."

Aceste prevederi au la bază implementarea [Directivei 94/80/EC](#). Potrivit unui studiu al Comisiei Europene privind implementarea acestei Directive, România, Bulgaria și Grecia sunt singurele state membre care nu permit niciun fel de poziție în executiv:

* Austria and Germany are federal Republic; provisions differ on the basis of the land of reference.

Sursa: [REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL](#) on the application of Directive 94/80/EC on the right to vote and to stand as a candidate in municipal elections by citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals

Recomandăm lărgirea scopului de aplicare a prevederilor privind posibilitatea de a candida inclusiv la funcții executive (cel puțin la nivel de vice-primar, respectiv vice-președinte de consiliu județean) pentru cetățenii membri ai altor state UE, în spiritul tendințelor existente la nivel european.

Art. 4¹. (2) se modifică astfel:

Cetățenii Uniunii Europene au dreptul de a fi aleși în funcția de primar, președinte al consiliului județean, consilier local sau consilier județean.

3. Minorități naționale

Participarea minorităților naționale la alegerile locale este reglementată la Art. 7, astfel:

”(1) În sensul prezentei legi, prin minoritate națională se înțelege acea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităților Naționale.

(2) Pot depune candidaturi organizațiile cetățenilor români aparținând minorităților naționale reprezentate în Parlament.

(3) Pot depune candidaturi și alte organizații ale cetățenilor români aparținând minorităților naționale legal constituite, care prezintă la Biroul Electoral Central o listă de membri. Numărul membrilor nu poate fi mai mic de 15% din numărul total al cetățenilor care la ultimul recensământ s-au declarat ca aparținând minorității respective.

(4) Dacă numărul membrilor necesari pentru îndeplinirea condițiilor prevăzute la alin. (3) este mai mare de 25.000 de persoane, lista membrilor trebuie să cuprindă cel puțin 25.000 de persoane domiciliate în cel puțin 15 din județele țării și în municipiul București, dar nu mai puțin de 300 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și pentru municipiul București.”

Aceste prevederi pot da naștere la un tratament discriminatoriu pentru grupurile etnice nereprezentate în Consiliul Minorităților Naționale (CMN). Dacă ne uităm la rezultatele recensământului, în unele cazuri, lista de minorități din CMN nu mai este reprezentativă. De exemplu, minoritatea albaneză nici nu mai apare în datele recensământului (e, probabil, trecută la altele). În același timp, două grupuri etnice- chinezi (2017) și ceangăi (1536) - au mai multe persoane declarate ca aparținând acestei etnii decât minorități reprezentate în CMN (i.e. armeni - 1361 sau macedoneni - 1264). De asemenea, în condițiile unei reforme privind legea partidelor politice, parte din barierele sau criteriile aplicate minorităților naționale ar deveni redundante.

Recomandăm o abordare unitară a candidaților care vin din partea minorităților naționale din perspectiva cerințelor pentru participarea la alegerile locale. De asemenea, criteriul teritorial pentru minoritățile care depășesc 25.000 persoane (nu e cazul momentan, pentru că romii, maghiarii și turcii - singurii care trec de prag - sunt reprezentați în CMN) ar trebui eliminat, mai ales când este vorba de alegeri locale. Înființarea partidelor de către trei membri (propunerea campaniei Politică fără Bariere – www.politicafarabariere.wordpress.com) ar contribui la afirmarea grupurilor etnice pe piața politică.

4. Egalitate de gen

Legea prevede la Art. 6. (1) că “[...] Listele de candidați pentru alegerea consiliilor locale și a consiliilor județene trebuie întocmite astfel încât să asigure reprezentarea ambelor sexe, cu excepția acelor care conțin un singur candidat.”

În practică, această prevedere este în unele cazuri total ineficientă. Dacă ne uităm pe listele de candidați ale partidelor, candidatele sunt plasate pe liste mai mult formal de către unele partide, în sensul în care sunt așezate pe locuri neeligibile și doar pentru că este o prevedere legală. Deși impunerea unor cote poate fi susceptibilă de neconstituționalitate (măsurile afirmative privind

reprezentarea în politică pot fi mai curând transpuse sub formă de recomandare/ deziderat), reprezentarea femeilor în politică generează o discuție destul de importantă la nivel european pentru care credem că și România este pregătită.

Propunem o dezbatere largă pe acest subiect pentru a asigura un impact vizibil al reglementării: ori renunțăm la prevedere pentru că ea e o formalitate, fie ne uităm la exemple din Franța, Spania, Belgia, Slovenia, Portugalia și Polonia și putem avea mai multe opțiuni de reprezentare (*cote / zipper system* pentru o perioadă limitată etc.)

II. Administrarea procesului electoral

Corp profesionist de funcționari electorali

Pentru a profesionaliza administrarea procesului electoral, persoanele care fac parte din birourile electorale trebuie să fie pregătite corespunzător, să fie incluse într-un ciclu permanent de comunicare cu autoritățile competente și să își asume funcția publică pe care o îndeplinesc. Pentru a evita neregulile din timpul alegerilor, dar și calitatea scăzută a modului de administrare a secțiilor de votare, trebuie să existe monitorizare și sancționare a membrilor corpului electoral care încalcă regulile.

Astfel, propunem :

- (1) Înființarea unui Centru de pregătire a membrilor corpului electoral pe lângă Autoritatea Electorală Permanentă. Acesta ar urma să asigure identificarea, pregătirea permanentă și monitorizarea funcționarilor electorali, să dezvolte instrumente de creștere a expertizei electorale și să asigure asistență în timpul alegerilor

Reformarea sistemului de alcătuire a birourilor electorale

Sistemul de alcătuire a birourilor electorale trebuie deschis spre participarea la procesul de gestionare a alegerilor către persoane independente, cu expertiză. Formatul actual, care include mai multe partide nu asigură mereu reprezentativitate și nici egalitate de șansă, mai ales dacă luăm în calcul faptul că candidații independenți nu pot fi reprezentanți în birourile electorale. Mai mult, prezența mai multor partide nu asigură întotdeauna controlul reciproc, având în vedere alianțele care se încheie la nivel local și capacitatea inegală a competitorilor electorali de a desemna reprezentanți în birourile electorale.

Astfel, recomandăm:

(1) Identificarea unui algoritm care să se aplice la următoarele trei-patru cicluri electorale, care să asigure includerea în birourilor electorale ale secțiilor de votare a membrilor independenți (funcționari electorali), în sensul de cetățeni cu drept de vot și expertiză, care își arată intenția de a face parte din administrația electorală.

Propunem reducerea ponderii reprezentanților partidelor politice până la 50% mandate care pot fi deținute în birourile electorale din circumscripție, precum și transformarea birourilor electorale în organisme suplă, cu o proporție de 50% funcționari electorali și 50% reprezentanți ai partidelor politice sau ai candidaților independenți. Dacă locurile nu vor putea fi ocupate de independenți se pot găsi membri din rândul partidelor politice.

Pentru președintele biroului electoral și locțiitor se menține sistemul actual.

Ciclu electoral	Proporție funcționari electorali	Proporție reprezentanți partide/ candidați independenți
I	15%	85%
II	25%	75%
III	35%	65%
IV	50%	50%

*art 28

Transparentizarea și informatizarea administrației electorale

Legislația electorală nu oferă în prezent suficiente instrumente celor interesați de a monitoriza modul în care funcționează instituțiile electorale. Astfel, pentru a asigura un grad ridicat de transparență propunem ca ședințele birourilor electorale să devină publice, iar toate persoanele interesate să poată lua parte la toate etapele procesului electoral, pornind de la înființarea birourilor electorale, până la finalizarea procedurilor de validare a candidaturilor.

Se introduce alineatul (4) la art. 23

Ședințele birourilor electorale sunt publice

Administrația electorală trebuie să adopte mijloace de comunicare on-line și de tip date deschise (open data). Birourile electorale și Autoritatea Electorală Permanentă trebuie să comunice prin intermediul serviciilor de poștă electronică și să publice informațiile legate de sesizări, liste electorale, rezultatele alegerilor, date de contact pe website-urile BEC și AEP. Datele centralizate trebuie prezentate public în format deschis.

Birourile electorale de circumscripție publică parțial deciziile pe paginile Internet ale Instituției Prefectului din județul respectiv. Considerăm că nu este o practică ce poate asigura transparența în condiții optime, astfel considerăm că trebuie să se asigure publicarea tuturor hotărârilor pe pagina de internet a Biroului Electoral Central. Toate aceste informații trebuie arhivate de către Autoritatea Electorală Permanentă, având în vedere caracterul temporar al instituțiilor electorale.

Se modifică:

Primarul solicită radierea persoanei respective din copia de pe lista electorală permanentă de la domiciliul acesteia. Solicitarea se face în scris, telefonic sau prin intermediul corespondenței electronice. Solicitățile telefonice sunt consemnate într-un registru special.

*Art. 19 (2)

[...] Birourile electorale de circumscripție asigură publicitatea numărului total de alegători prin afișare la sediile acestora și prin publicarea pe pagina Internet a Biroului Electoral Central

*Art. 22 (1)

Procedurile de vot și organizarea secției de votare

Pentru a crește gradul de transparență a procesului electoral, inclusiv prin posibilitatea de observare externă a procesului, dar și pentru a asigura accesibilitatea procedurilor de votare, propunem următoarele soluții:

(1) Adoptarea unor proceduri care să crească siguranța procesului electoral:

Înserierea buletinelor de vot, în sensul în care se poate identifica ce buletine aparțin unei anumite secții de votare

Adoptarea buletinului de vot format dintr-o singură filă.

* art. 55

Introducerea pe ultimul patruleter de pe buletinul de vot a opțiunii "niciuna din opțiunile de mai sus". Această opțiunea poate fi bifată de către votant, spre deosebire de votul alb, în cazul căruia patruleterul rămâne neatins.

* art. 55

Adoptarea uniformă a urnelor transparente sau opace

Utilizarea sigiliilor din plastic cu sistem de autoblocare, care să conțină și elemente de siguranță care să certifice că nu au fost înlocuite

Posibilitatea renunțării la ștampile și înlocuirea cu alte instrumente de vot

Pentru prevenirea fraudei electorale, **recomandăm implementarea unui sistem de verificare în timp real a CNP-urilor**. Rolul sistemului este de a verifica și atenționa membrii birourilor electorale și cetățenii asupra posibilelor cazuri de vot multiplu, de a genera statistici privind numărul de voturi, prezența la vot, statistici demografice, dar și de a descuraja utilizarea abuzivă a listelor electorale suplimentare.

Sistemul trebuie să devină parte componentă a tuturor legilor electorale.

Mai multe detalii despre acest subiect pot fi găsite în raportul anual EFOR, http://expertforum.ro/wp-content/uploads/2015/01/Raport-EFOR_Erorile-politice-din-2014.pdf, pp 12-18

(2) Asigurarea condițiilor optime de votare pentru persoane care își exprimă drepturile electorale în condiții speciale

Urna specială

Se introduce art 87 (4)

Cererea pentru urna mobilă se poate face până cel mai târziu în dimineața zilei votului, până la ora 12. Cererea se vor face pe baza unui formular tipizat, stabilit prin hotărâre a Autorității Electorale Permanente

Pentru persoanele internate în spitale, cămine sau alte centre similare și care în ziua alegerilor nu se află în circumscripția unde au domiciliul se va asigura votul prin corespondență.

Persoanele cu dizabilitati de vedere

Recomandăm tipărirea de șabloane în limbajul *braille* pentru buletinele de vot

Persoanele care și-au pierdut drepturile electorale

Se va introduce articolul 5 (3):

Persoanele care și-au pierdut drepturile electorale prin decizii definitive și irevocabile ale instanțelor judecătorești vor fi radiate din listele electorale.

(3) Redefinirea procedurii de închidere a votării

Pentru a se asigura accesul tuturor cetățenilor aflați la ora 21 în rând pentru a vota, se introduce alineatul (2) la articolul 88:

În cazul în care la ora 21,00 există cetățeni care așteaptă să își exercite dreptul de vot, președintele biroului electoral va asigura plasarea unui membru al biroului electoral al secției de votare în spatele ultimei persoane din rând (sau va înmâna o dovadă cu ștampila de control a secției de votare tuturor celor aflați la coadă). Toate persoanele aflate la ora 21 la rând își vor putea exprima dreptul de vot.

Contenciosul electoral

Întrucât dreptul la contestarea procedurilor electorale și administrative din timpul procesului electoral trebuie să reprezinte una dintre secțiunile prioritare ale legilor electorale, propunem introducerea unui capitol distinct, unificator care să clarifice competența birourilor electorale și a instanțelor de judecată și să includă atribuții, termene și proceduri foarte clar stabilite.

Instanțele trebuie să asigure regim de urgență în special în timpul zilei votului și a perioadei de centralizare a rezultatelor.

Pentru a exista o arhivă a întâmpinărilor și contestațiilor înaintate de participării la procesul electoral și modul în care au fost soluționate acestea se va înființa un registru de sesizări, care va cuprinde informații despre procedurile de sesizare de la birourile electorale și modul în care au fost acestea soluționate. Registrul electronic va fi arhivat de către Autoritatea Electorală Permanentă și reprezintă un document public.

III. Campania electorală

Pentru a unifica legislația electorală legată de finanțarea și desfășurarea campaniilor electorale,

propunem abrogarea articolelor 61-77, respectiv Secțiunea a 7-a “Campania electorală” și înlocuirea cu un principiu unic:

Regulile privind desfășurarea campaniilor electorale pentru alegerile locale sunt prevăzute într-o lege specială privind finanțarea activității partidelor politice și desfășurarea campaniilor electorale, cu respectarea principiului nediscriminării candidaților.

IV. Observarea alegerilor

Pentru ca observarea alegerilor să devină un instrument cu adevărat funcțional pentru asigurarea integrității proceselor electorale, drepturile persoanelor acreditate trebuie consolidate. În același timp trebuie să se asigure respectarea acestora în mod real. Astfel, propunem următoarele principii:

- (1) Deschiderea procesului de observare către cât mai multe categorii de persoane fizice și juridice interesate
- (2) Gestionarea procedurilor de acreditare de către Autoritatea Electorală Permanentă și specificarea mijloacelor de contestare a deciziei
- (3) Elaborarea unui Cod al Observatorului
- (4) Recomandăm introducerea unui capitol distinct legat de observarea alegerilor

Se introduce art 80¹

- (1) Pot fi acreditați ca observatori interni reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale, reprezentanți ai partidelor și formațiunilor politice, ai candidaților independenți, precum și cetățeni cu drept de vot*
- (2) Acreditarea observatorilor interni se face de către Autoritatea Electorală Permanentă. Înscierea persoanelor interesate se face prin adresarea unei cereri scrise sau transmise prin poșta electronică la autoritatea competentă*
- (3) Acreditarea este valabilă pentru toate circumscripțiile electorale. Acreditările pentru primul tur de scrutin sunt valabile și pentru cel de-al doilea tur de scrutin.*
- (4) Pentru centralizarea observatorilor interni și internaționali acreditați, Autoritatea Electorală Centrală va înființa un Registru Electronic al Observatorilor. Registrul va fi publicat pe pagina de Internet a instituției.*
- (5) Observatorilor interni și internaționali acreditați li se va elibera un număr de identificare unic și un ecuson, pe care îl vor prezenta pentru a se legitima tuturor persoanelor interesate*

- (6) *Observatorii au dreptul de a asista la toate operațiunile electorale, desfășurate la toate nivelurile, la ședințele birourilor electorale, inclusiv în ziua alegerilor fără a interveni în desfășurarea procesului electoral și de a semnaliza nereguli președintelui biroului electoral. Observatorii acreditați au dreptul la consultarea documentelor electorale, proceselor verbale întocmite de birourile electorale și au dreptul de a efectua fotografii sau filmări video, cu acordul președintelui biroului electoral, fără a pune în pericol secretul votului. Observatorii acreditați pot depune întâmpinări către președintele biroului electoral, care sunt examinate de urgență. Informarea autorului sesizării este obligatorie.*
- (7) *Observatorii pot fi acreditați înaintea începerii perioadei electorale și își pot desfășura activitatea atât în ziua alegerilor, pe parcursul și după terminarea campaniei electorale, precum și în etapa de centralizare a voturilor și anunțare a rezultatelor.*

Reglementări tranzitorii

Regulamentul privind acreditarea observatorilor se aprobă prin hotărâre a Autorității Electorale Permanente într-o perioadă de maximum 60 de zile de la adoptarea acestei legi.

Stabilirea rezultatelor alegerilor

Forma actuală a legislației, prin care primarii se aleg într-un singur tur de scrutin nu asigură reprezentativitate și elimină adevărata confruntare între competitori. Actualul sistem avantajează primarii și președinții de CJ în funcție, iar pentru a elimina aceste probleme solicităm reintroducerea sistemului majoritar uninominal în două tururi de scrutin.

- (1) Articolul 97 se modifică astfel:

(1) Pentru funcția de primar, centralizarea voturilor se face de biroul electoral de circumscripție. (2) Este declarat primar candidatul care a întrunit jumătate plus unu din totalul voturilor valabil exprimate. (3) Dacă niciunul dintre candidați nu a obținut majoritatea voturilor valabil exprimate, fapt care se consemnează în procesul-verbal încheiat de biroul electoral de circumscripție, se organizează un al doilea tur de scrutin. (4) Un al doilea tur de scrutin se organizează și în caz de balotaj între mai mulți candidați la funcția de primar. (5) La al doilea tur de scrutin participă numai candidații clasificați pe primele două locuri, respectiv candidații aflați în situație de balotaj. (6) Al doilea tur de scrutin are loc la două săptămâni de la primul tur. (7) În al doilea tur de scrutin este declarat primar candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate. (8) În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate sunt în sensul "niciuna din opțiunile de mai sus", alegerile se reiau de la depunerea candidaturilor.

(2) Articolul 97¹ se modifică astfel:

(1) Pentru funcția de președinte al consiliului județean, centralizarea voturilor se face de biroul electoral de circumscripție județeană. (2) Este declarat ales președinte al consiliului județean candidatul care a întrunit jumătate plus unu din totalul voturilor valabil exprimate în primul tur de scrutin. (3) Dacă niciunul dintre candidați nu a obținut majoritatea voturilor valabil exprimate, fapt care se consemnează în procesul-verbal încheiat de biroul electoral de circumscripție, se organizează un al doilea tur de scrutin. (4) Un al doilea tur de scrutin se organizează și în caz de balotaj între mai mulți candidați la funcția de președinte al consiliului județean. (5) La al doilea tur de scrutin participă numai candidații clasați pe primele două locuri, respectiv candidații aflați în situație de balotaj. (6) Al doilea tur de scrutin are loc la două săptămâni de la primul tur. (7) În al doilea tur de scrutin este declarat președinte al consiliului județean candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate. (8) În cazul în care mai mult de jumătate din voturile exprimate sunt în sensul "niciuna din opțiunile de mai sus", alegerile se reiau de la depunerea candidaturilor.

(3) Eliminarea pragurilor electorale pentru listele de candidați la funcția de consilier local

Art 96 (1) se abrogă

V. Votul la distanță

În cazul alegerilor locale, votul la distanță trebuie asigurat pentru câteva categorii limitate de alegători. Cu toate acestea, pentru a vorbi despre o viziune asupra reformării legislației electorale, prevederi care să permită cetățenilor să își exercite votul prin intermediul votului prin poștă sau prin internet trebuie introduse pentru toate tipurile de alegeri, inclusiv locale. Considerăm că cea mai bună formulă legislativă este elaborarea unei legi distincte care să stabilească reguli pentru votul la distanță pentru fiecare tip de alegeri.

Votul la distanță trebuie să rezolve problemele legate de persoanele care sunt internate sau instituționalizate în spitale, cămine, azile sau alte tipuri de asezăminte și care nu se pot deplasa în circumscripția unde sunt arondate cu domiciliul.

VI. Corelări cu legea partidelor și legea finanțării partidelor politice

Recomandările prezente se completează cu propunerile înaintate de campania Politică fără Bariere. Documentul tehnic poate fi consultat aici: <http://goo.gl/v75f4F>

Contributori:

Expert Forum

Funky Citizens

Grupul pentru Democrație Participativă – Plenum

Constantin Mârza, expert electoral